

การบริหารจัดการคนไร้บ้านและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนไร้บ้าน ในกรุงเทพมหานคร*

THE MANAGEMENT OF HOMELESS PEOPLE AND LAWS PROTECTING THE RIGHTS OF HOMELESS PEOPLE IN BANGKOK

พระครูโสภาสนนทกิตต์ (ศักดิ์ โอภาโส),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปงกร),
พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)

Phrakhru Opatnontakitti (Sakda Opaso),
Phrakru Wirojkanchanakheth (Nanthakrit Teepangkaro),
Phrakhru Wimonuwannakon (Sompong Chanthawaro)

วัดจันทร์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

Wat Chan, Bang Kruai District, Nonthaburi Province

Corresponding Author E-mail: sakda2543210@gmail.com

บทคัดย่อ

ในกรุงเทพมหานครมีคนไร้บ้านเป็นจำนวนมากที่เป็นอีกหนึ่งปัญหาทางสังคมที่กำลังมีการแก้ไขอยู่ในขณะนี้ คนไร้บ้าน คือ อีกหนึ่งตัวอย่างของความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะด้วยการถูกจำกัดด้วยระบบเศรษฐกิจ การศึกษา หรือระบบโครงสร้างของสังคมที่ผลักดันกลุ่มหนึ่งออกจากสังคม ทำให้หมดทางเลือกในการทำมาหากินและการใช้ชีวิต ปัญหาของคนไร้บ้านจึงเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนเกินกว่าจะมองแค่ที่ปัจเจกบุคคล แต่ต้องมองไปถึงระดับโครงสร้างของสังคม ควรที่จะได้รับการแก้ไขจากภาครัฐ ซึ่งแท้จริงแล้วปัญหาคนไร้บ้านเกิดจากอะไรกลุ่มคนไร้บ้านเป็นกลุ่มคนจนรายได้น้อย ขาดแคลนโอกาสในการดำรงชีวิต จึงทำให้คนไร้บ้านถูกผลักออกจากส่วนต่าง ๆ ของสังคม แม้คนไร้บ้านจะถูกผลักออกจากสังคมใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่า มีโลกของคนไร้บ้าน ที่มีวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตในแบบฉบับของตนเองที่ไม่แตกต่างไปจากระบบในสังคมเลย เจ็บร้อนไขในการใช้ชีวิตและข้อจำกัดค่อนข้างมาก และมีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ซึ่งมีนัยว่า การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษา และอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุน การสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต

* Received February 4, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted April 3, 2025

การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

คำสำคัญ: คนไร้บ้าน; กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิคนไร้บ้าน; กรุงเทพมหานคร

Abstract

In Bangkok, there are many homeless people, which is another social problem that is currently being solved. “Homeless people” are another example of the inequality between classes that occurs in society, whether it is due to restrictions from the economic system, education, or the social structure that pushes a group of people out of society, leaving them with no choice in making a living and living. The problem of homeless people is therefore a problem that is too complicated to look at just the individual, but must be looked at at the level of the social structure. It should be solved by the government. In reality, what causes the problem of homelessness? The homeless group is a group of people who are poor, have low incomes, and lack opportunities in life. Therefore, homeless people are pushed out of various parts of society. Even though homeless people are pushed out of the larger society, at the same time, it is found that there is a world of homeless people who have their own culture and way of life that is no different from the system in society. There are quite a few conditions for living and limitations, and there is the Homeless Protection Act of 2014, which means providing social welfare, enhancing physical and mental capabilities, medical treatment, promoting education and careers, promoting and supporting, creating opportunities in society, developing quality of life, supporting the homeless to have jobs and places to stay, and preventing unfair discrimination against the homeless.

Keywords: Homeless People; Laws Protecting the Rights of Homeless People; Bangkok

บทนำ

คนไร้บ้านในบริบทของวัฒนธรรมไทย คือผู้ที่อยู่ในภาวะไร้บ้าน โดยมักจะพักอาศัยอยู่ที่ศูนย์คนเร่ร่อนคนไร้บ้าน สถานสงเคราะห์ชั่วคราวของรัฐ โดยการให้นิยามนี้ไม่รวมถึง

ผู้ป่วยทางจิตและขอทาน และจากการศึกษาด้านมายาคติพบว่า คนไทยมักจะมีความเชื่อเกี่ยวกับคนไร้บ้านว่าเป็นผู้ที่ไม่มีศักยภาพ ไม่มีบ้านไม่มีครอบครัว ขี้เกียจ ไม่เอาการเอางาน และสถานะเศรษฐกิจก็เป็นตัวส่งผลให้เกิดคนไร้บ้านอีกด้วย ความเข้าใจผิดเหล่านี้ส่งผลให้คนไร้บ้านถูกกีดกันออกจากสังคม และกลายเป็นเสมือนคนชายขอบที่ห่างไกลจากการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งรัฐเองก็ไม่สามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะคนไร้บ้านได้อย่างชัดเจนโดยรัฐมักจะใช้แนวทางในการกำจัด ตรวจจับและผลักดันให้พวกเขากลับไปอยู่กับครอบครัวดังเดิม

สาเหตุของการเป็นคนไร้บ้านนั้นมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งไม่ได้มาจากด้านเศรษฐกิจว่า แบบที่ทุกคนเข้าใจ หากแต่พวกเขาคำนวณแล้วมีปัญหาส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว เคยต้องคดี และตกงานเรื้อรัง แต่คนไร้บ้านทุกคนนั้นพยายามดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดไปในแต่ละวัน ไม่ว่าจะคอยหาข่าวสารเกี่ยวกับข่าวแจกฟรีหรือการดิ้นรนทำงานต่าง ๆ ที่ทำได้ถึงแม้จะถูกโกงค่าแรงก็ตาม บางคนพยายามใช้ช่องทางการหางานจากภาครัฐที่เป็นความหวังของพวกเขาและครอบครัวที่จะ สามารถทำให้เขาสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้ แต่กระนั้นการช่วยเหลือจากภาครัฐก็ใช้เวลานานเกินไปจนพวกเขาไม่สามารถรอได้และจำใจต้องทำงานที่ตนสามารถทำได้เพื่อเอาชีวิตรอดทั้ง ๆ ที่ถูกเอาเปรียบและโกงมากมาย ทั้งนี้สิ่งที่ดึงดูดให้คนยังคงสภาพของการเป็นคนไร้บ้านมากที่สุดก็คือ การที่พวกเขาค้นพบช่องทางหากินโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีบ้านก็ได้ เช่น การมีอาชีพเก็บของเก่า ทำให้เขามีอิสระในการทำงานและไม่จำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัยเพื่อการทำงานอีกด้วย สิ่งที่คุณเขียนค้นพบสาเหตุของการเป็นคนไร้บ้าน แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ พวกที่หมดหวังในการหางานที่ยากทำและพวกที่สามารถค้นพบช่องทางที่ทำให้ตนเองอยู่รอดได้โดยไม่ต้องมีบ้าน โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะพบว่า เป็นพวก ที่หมดหวังหรือมีความหวังในการใช้ชีวิตที่น้อย ใช้ชีวิตรอดไปวัน ๆ อย่างไรก็ตามในการเป็นคนไร้บ้านการที่มีอาหารกินให้มีชีวิตรอดในแต่ละวันในยังไม่เพียงพอ พวกเขาจำเป็นต้องมีเงินติดตัวซึ่งจะเป็นค่ารถในการเดินทางไปรับอาหารฟรี หรือไปทำงานในแต่ละวัน กล่าวคือ ทุกคนต้องมีเงินติดตัวและมี ช่องทางการหารายได้ตามที่ตนต้องการ (นภัสสร วัฒนศิริ, 2564) ปัจจุบันนี้รู้ที่พึ่งหรือคนเร่ร่อนมีอยู่มากมายซึ่งบางที่ภาครัฐเอกชน หรือสังคมส่วนใหญ่มีการระดมการช่วยเหลือจากภาครัฐหรือผู้มีจิตศรัทธาใจบุญต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขในระยะยาวได้เพราะว่ากฎหมายที่คุ้มครองมีช่องว่างให้เกิดปัญหาตามมาหลายอย่าง การศึกษาบทความวิชาการเรื่องการบริหารจัดการคนไร้บ้านและกฎหมายว่าด้วยสิทธิคนไร้บ้านในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาเสนอและนำเสนอเพราะมีการตีแผ่ข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์สังคมที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายและถ้าไม่มีการแก้ไขในระดับโครงสร้างแล้วประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีทรัพยากรมนุษย์และ

ทรัพยากรธรรมชาติที่ดีแต่อาจจะโดนภาพลบในลักษณะคนไร้บ้านซึ่งมีอยู่มากมาย โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครเราจะเห็นได้ว่ามีปรากฏตามใต้สะพานลอยหรืออาศัยตามวัด ซึ่งเป็นที่พึ่งสุดท้ายและเป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป จะทำอย่างไรจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเหล่านี้ให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทำอย่างไรถึงจะมีงานให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อเข้าอยู่สังคมได้เป็นปกติจึงเป็นส่วนที่น่าสนใจและผู้เขียนจึงได้นำเสนอเป็นรูปแบบบทความวิชาการต่อไป

ความหมายของคนไร้บ้าน

ทั้งนี้การสำรวจคนไร้บ้านที่ผ่านมาของประเทศไทย อาจสอดคล้องกับข้อเสนอเกี่ยวกับการผลักดันประเด็นคนไร้บ้านและการเปิดประเด็นทางวิชาการเกี่ยวกับคนไร้บ้านที่ได้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับคนไร้บ้านยังมีช่องว่างและความทับซ้อนกันอยู่ทั้งในเชิงประเด็นและพื้นที่อันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแล สนับสนุน และลดความเสี่ยงในชีวิตของคนไร้บ้าน ในทางเดียวกันการขาดแคลนความรู้เกี่ยวกับคนไร้บ้านที่มีความทันสมัยและพลวัตก็ยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่พบในการทำงานเกี่ยวกับคนไร้บ้าน การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดข้อมูลในภาพรวมที่เป็นระบบที่มีความสอดคล้องกัน รวมถึงระบบในการประสานแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งข้อมูลในเชิงคุณภาพและปริมาณซึ่งต่างเป็นองค์ความรู้สำคัญที่จะใช้ประเมินสถานการณ์และแนวโน้มในอนาคตเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (มยุรี สิริมงคล และคณะ, 2554)

โลกของคนไร้บ้านและสังคมของคนไร้บ้านเป็นนิยามที่หมายถึงบุคคลที่ไร้ที่พักอาศัย โดยที่ที่พักอาศัยที่กล่าวถึง คือ ที่พักอาศัยที่มีขอบเขตและอาณาบริเวณที่ชัดเจนและมีสิ่งปกคลุมกำบังมิดชิด ซึ่งคนไร้บ้านที่ไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งมักจะอาศัยตามพื้นที่สาธารณะเมื่อบริบทแวดล้อมผลักดันให้มาเป็นคนเร่ร่อนแล้ว สังคมภายนอกก็ไม่ยอมรับเป็นการซ้ำเติมให้คุณภาพชีวิตของคนเร่ร่อนแย่ลง เช่น ทศนคติแง่ลบที่มองว่าเป็นคนสกปรกหรือทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย แม้แต่การเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่ควรจะเป็นสวัสดิการพื้นฐานของคนในสังคมก็ยังเป็นเรื่องที่เข้าถึงยาก หลายคนไม่มีบัตรประชาชนเพราะอาจถูกขโมยถูกโกง หรือทำหายในที่สาธารณะ ก็ใช้สิทธิรักษาไม่ได้ หรือบางคนมีบัตรแต่สิทธิรักษาอยู่ต่างจังหวัดก็เข้ารับรักษาไม่ได้เช่นกัน ทำให้คนไร้บ้านคุณภาพชีวิตแย่ลงเรื่อย ๆ เหตุผลที่ทำให้กลายเป็นคนไร้บ้าน คุณอัจฉรา สรวารี เลขาธิการมูลนิธิอิสรชน อธิบายว่า ปัญหาของคนไร้บ้าน คือ ปลายทางของโครงสร้างใหญ่ ตั้งแต่การเข้าไม่ถึงระบบสวัสดิการ การถูกกีดกันโดยทัศนคติไปจนถึงนโยบายการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมการเมืองที่ไม่สามารถดูแลคนได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ทั้งหมดมีผลเกี่ยวเนื่องต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนคนไร้บ้าน และสิ่งกระตุ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคม

สูงวัย กลุ่มคนเปราะบาง ที่ขาดโอกาสในชีวิต ทำให้ต้องตกอยู่ในสภาพของคนไร้บ้าน คนไร้ที่พึ่ง ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 13 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ติดสุรา เนื่องจากติดสุรามานานครอบครัวรับไม่ไหว ต้องออกมาอยู่ข้างนอก
2. ผู้พันโท เมื่อผู้ต้องขังพันโทไปแล้ว แต่สังคมไม่ยอมรับ ไม่มีงานไม่มีรายได้ จำต้องออกมาใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
3. ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ชุมชนไม่ยอมรับ ถูกเลือกปฏิบัติ กีดกันออกจากพื้นที่
4. พนักงานบริการ ให้บริการทางเพศเลี้ยงชีพ โดยใช้พื้นที่สาธารณะรับลูกค้า
5. เด็กเร่ร่อน คือ เด็กที่ต้องออกมาหางานทำ บ้างขอทาน หรือย้ายตามครอบครัว โดยไม่มีที่พักเป็นหลักแหล่ง
6. คนเร่ร่อน คนที่ตกงาน ผู้มีปัญหาครอบครัว หรือรักการใช้ชีวิตอิสระอาจมีรายได้จากการทำงานเล็กๆน้อยๆ โดยมักอาศัยใกล้กับแหล่งงาน
7. ผู้ใช้ที่สาธารณะชั่วคราว เช่น คนที่มาทำธุรกิจต่างถิ่น แต่ไม่มีเงินเช่าที่พักจึงต้องอาศัยพื้นที่สาธารณะเป็นที่หลบนอนชั่วคราว
8. ต่างชาติตกยาก อาจเป็นนักท่องเที่ยวที่ถูกโกงเงิน หรือถูกขโมยเงินจนหมดตัว ไม่สามารถกลับประเทศของตัวเองได้
9. แรงงานเพื่อนบ้าน แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่รับจ้างแบบย้ายถิ่นฐานไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่อยู่ประจำ จึงต้องอาศัยในที่สาธารณะ
10. คนจนเมือง คนที่ผิดหวังจากการทำงานในเมือง จะกลับบ้านก็ไม่มีที่ทำมาหากินแล้ว หมดหนทางไป
11. คนเร่ร่อนไร้บ้าน คนที่ย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ ตามความพอใจ
12. คนไร้บ้าน คนที่ถูกไล่ที่ หรือไม่มีที่ทำกิน
13. ผู้ป่วยข้างถนน อาจพลัดหลงจากบ้านมาเนื่องจากอาการป่วยทางสมอง เช่น ผู้ป่วยความจำเสื่อม ไม่สามารถจำทางกลับบ้านได้ ไม่สามารถให้ข้อมูลญาติเพื่อให้ความช่วยเหลือตัวเองได้

ธนิต ต้นบัวคลี รองผู้อำนวยการ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า นโยบายของชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยากจะทำบ้านอิมเมจขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นที่พักพิงและให้ความช่วยเหลือคนไร้บ้าน แต่ด้วยปัจจัยเรื่องงบประมาณที่อาจจะไม่คุ้มค่าหากจะเปิดพื้นที่ในลักษณะเดิม จึงมีการพิจารณาในคณะกรรมการฯ ซึ่งประกอบไปด้วยภาคประชาชน นักวิชาการ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านคนไร้บ้าน ให้ความเห็นพ้องกันว่า ควรจะเปลี่ยนมาเป็นการจัดหาจุด Drop-In แทนซึ่งน่าจะทำได้เร็วที่สุดและสามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือได้ทันทั่วถึงกว่าเบื้องต้นมีการแบ่งกลุ่ม

คนไร้บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มคนไร้บ้านหน้าใหม่ เป้าหมายคือจะทำยังไงที่จะช่วยเหลือให้สามารถกลับไปเป็นคนมีบ้านได้เหมือนเดิม กลุ่มที่ 2. กลุ่มคนไร้บ้านถาวรที่มีความประสงค์จะเป็นคนไร้บ้าน ไม่ต้องการกลับเข้าบ้าน จึงต้องมีวิธีว่าจะจัดการอย่างไรให้สามารถใช้ชีวิตนอกบ้านได้ กลุ่มที่ 3. คือคนไร้บ้านที่มีปัญหาทางกาย ทางจิต ก็ต้องให้ความช่วยเหลือในเชิงการรักษา (ไทย พีบีเอส, 2565)

แม้วันนี้ กทม. จะไม่ได้เปิดพื้นที่ช่วยเหลือและพักคอยเหมือนบ้านอิมใจอย่างเดิม แต่ได้มีจุดให้ความช่วยเหลืออยู่ที่เชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ซึ่งปัจจุบันอยู่ในความดูแลของสำนักงานเขตพระนครและได้มีการดำเนินการจัดระเบียบ การแจกอาหารให้กับคนไร้บ้านจากเดิมที่บริเวณถนนราชดำเนิน ก็เปลี่ยนไปอยู่ที่บริเวณสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าแทน และได้มีแผนที่จะพัฒนาเป็นจุด Drop-In แทนโดยความร่วมมือกับสำนักพัฒนาสังคมฯ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการ ภาคประชาชนสังคม เช่น มูลนิธิต่าง ๆ มาร่วมดำเนินงาน

โดยเบื้องต้นประเมินว่าจุด Drop-In จะให้บริการเดือนละ 2 ครั้ง มาให้ความช่วยเหลือในเรื่องการคัดกรองด้านสาธารณสุข เพื่อดูแลสุขภาพให้กับคนไร้บ้าน การจัดสรรสวัสดิการ เช่น ทุนประกอบอาชีพ หรือสิทธิบางประการที่ยังขาดอย่างหลักฐานทางทะเบียนราษฎร บัตรประชาชนที่เป็นสิ่งแสดงตนในการรับสิทธิต่าง ๆ การให้บริการรถซักล้างเสื้อผ้า อาบน้ำ รวมถึงการแจกอาหาร สิ่งของจำเป็นต่าง ๆ เสริมเพิ่มเติมจากที่มีบริการอยู่แล้วและอีกพื้นที่คือบริเวณทางด่วนบางรัก พื้นที่เขตบางรัก บริเวณถนนสี่พระยา ปัจจุบันเปิดให้บริการเป็นลานกีฬา สำหรับออกกำลังกาย และมีพื้นที่ว่างอีกกว้างขวางจึงวางแผนที่จะขออนุญาตใช้พื้นที่จากการทางพิเศษฯ เพื่อดำเนินการในลักษณะของบ้านอิมใจ ซึ่งน่าจะมีการให้บริการที่มากกว่า เช่น การพักค้าง แต่ อย่งไรก็ต้องมีการหารือในรายละเอียดและการออกแบบกันอีกครั้งที่ผ่านมาสังคมไทยอาจจะพัฒนาในแง่ของวัตถุมากกว่าการพัฒนาคน ทำให้คนห่างเหิน ถูกทอดทิ้งมากขึ้น ความพยายามในการจัดตั้งคณะทำงานด้านคนไร้บ้านตามนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นับเป็นจุดเริ่มต้นของข้าราชการในการทำงานเชิงรุกมากขึ้น และทำให้เห็นว่าคนไร้บ้านถูกมองเห็นมากขึ้น มีคนมาสนใจ ผ่านการเก็บข้อมูลเป็นที่ประจักษ์ แต่เนื่องจากสาเหตุและปัญหาเฉพาะบุคคลของคนไร้บ้านแต่ละคนหลากหลายแตกต่างกัน และมีปัญหามากมายหลายประการ จึงยากที่จะแก้ไขได้ในเร็ววัน และยังติดขัดในการดำเนินงานจากระบบระเบียบราชการทั่วประเทศ มีคนไร้บ้านอยู่ประมาณ 4,000 คน ที่ไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ได้ และพบว่า ในเขตกรุงเทพฯ มีคนไร้บ้านถึง 1,761 คน ซึ่งมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นเนื่องด้วยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยเป็นจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นมาจากเดิมถึงร้อยละ 30 และจากการสำรวจยังพบว่า คนไร้บ้านหน้าใหม่ได้เกิดขึ้นในช่วงโควิดถึง 95% สาเหตุหลัก

มาจากการถูกเลิกจ้าง งานหายาก ทำให้ผู้คนไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการดำรงชีวิตได้



ภาพที่ 1 โลกของคนไร้บ้าน และสังคมของคนไร้บ้าน ในประเทศไทย
ที่มา : CHEEWID (n.d.)

มูลนิธิอิสรชนพยายามผลักดันให้เกิดโครงการเพื่อช่วยเหลือคนเร่ร่อนไร้บ้าน เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรือเพื่อให้โอกาสที่จะกลับมาใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไปได้ผ่าน 4 โครงการ ได้แก่

1. อิม 1 สะอาด FOOD FOR FRIENDS แบ่งปันอาหาร ทุกวันอังคาร เวลา 17.00 น. เนื่องจากเคยมีเพื่อนผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะบางคน ค้นหาอาหารในถังขยะเพื่อนำมากินแล้วมีสารปนเปื้อน จนทำให้เสียชีวิต เราเลยอยากสร้างพื้นที่แบ่งปัน 1 ครั้งต่อสัปดาห์ให้คนที่อยากแบ่งปัน มาเปิดมุมมอง ร่วมเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ
2. ถุงปันสุข ในสถานการณ์ยามวิกฤตช่วงนี้ หลายท่านต้องออกจากงานและกลายมาเป็นผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะจำนวนมาก รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ลดถอยลง บางคนแทบไม่มีเงินที่จะซื้ออาหารเพื่อประทังชีวิตมูลนิธิอิสรชน จึงทำ #ถุงปันสุข ออกตระเวนแบ่งปันตามจุดต่าง ๆ พร้อมทั้งเก็บข้อมูล พูดคุย เยียวยาเบื้องต้น ช่วยประทับประคองไปก่อนเพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีแรงสู้ต่อไป
3. ปลุกปันอิม Farm for Friends พื้นที่การพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตัวเองพื้นที่แห่งการแบ่งปัน พื้นที่แห่งการต่อยอด งานบางงาน บางคนชอบ บางคนไม่ชอบ เราให้โอกาสทุกคนได้ลอง ถ้าไม่ชอบไม่ต้องทำ แต่ถ้าทำแล้วมีความสุข เราก็ตีใจ

อย่างน้อยก็เป็นจุดเริ่มต้นให้ทุกคนได้ทำสิ่งดีๆ ให้เขาได้มีชีวิตตน ภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ

4. หมอกระเป่า First Aid Mobile เป็นอีกหนึ่งโครงการที่พยายามสร้างอาสาสมัครในการลงมาดูแลคนไร้ที่พึ่งเจ็บเอง หายเอง เมื่อคนไร้บ้านเกินครึ่งเจ็บป่วยแต่ไม่กล้ารับการรักษาในสถานพยาบาลจากอุปสรรคด้านสิทธิ กังวลเรื่องค่าใช้จ่าย ทัศนคติในการให้บริการ ทำให้บุคลากรทางการแพทย์กลุ่มหนึ่งลุกขึ้นมาตั้งคำถาม ให้บริการ และเรียนรู้ไปพร้อมกับภาคประชาสังคม



ภาพที่ 2 ปัญหาคนไร้บ้าน กับหนทางการช่วยเหลือ
ที่มา : CHEEWID (n.d.)

การช่วยเหลือต้องทำในเชิงรุก ต้องเดินหาเคส หากราชการจะทำงานนี้จะต้องปรับระบบใหม่ ทำให้เกิดสวัสดิการเคลื่อนที่เข้าไปช่วยเหลือได้ และการส่งเสริมให้เข้าถึงสิทธิ การตรวจสอบสิทธิ การส่งรักษาพยาบาล ในทางปฏิบัติต้องช่วยอำนวยความสะดวก ให้ ประสานงานให้ ส่วนการสร้างที่อยู่อาศัยให้อาจไม่ตอบโจทย์ เพราะจะกลายเป็นเหตุผลให้ครอบครัวยิ่งผลึกออกมา แต่เราจะทำยังไงให้คนที่อยู่ข้างถนนก็ยังอยู่ได้ ด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น มีงานทำ ห้ามจับจอง นอนเป็นจุด ๆ รักษาความสะอาด มีระเบียบร่วมกัน ตามกฎหมาย

เลขาธิการมูลนิธิอิสรชนยังได้กล่าวอีกว่า ที่ผ่านมาสังคมไทยอาจจะพัฒนาในแง่ของวัตถุมากกว่าพัฒนาด้านคน ทำให้คนห่างเหิน ถูกทอดทิ้งมากขึ้น ความพยายามในการจัดตั้งคณะทำงานด้านคนไร้บ้านตามนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นับเป็นจุดเริ่มต้นของข้าราชการในการทำงานเชิงรุกมากขึ้น และทำให้เห็นว่าคนไร้บ้านถูกมองเห็น

มากขึ้น มีคนมาสนใจ ผ่านการเก็บข้อมูลเป็นที่ประจักษ์ แต่เนื่องจากสาเหตุและปัญหาเฉพาะบุคคลของคนไร้บ้านแต่ละคนหลากหลายแตกต่างกัน และมีปัญหามากมายหลายประการ จึงยากที่จะแก้ไขได้ในเร็ววัน และยังติดขัดในการดำเนินงานจากระบบระเบียบราชการเบื้องต้นอาจจะมีการเก็บข้อมูล ให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้า อาจช่วยให้บางคนกลับไปเป็นคนมีบ้านได้ เช่นเราตามหาญาติให้ได้ แต่ยังเป็นการช่วยเหลือเชิงปัจเจกรายคน แต่จะสามารถทำงานง่ายมากขึ้นเพราะว่าเป็นความร่วมมือกับทุกภาคส่วน หรือสื่อเข้ามาเป็นกระบอกเสียงให้ อย่างน้อยสังคมได้รับรู้ปัญหา เป็นโอกาสที่จะหาทางออกร่วมกันในอนาคต แต่การแก้โครงสร้างใหญ่คงต้องอาศัยเวลา

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้การอุปการะผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ.ควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484 และบุคคลไร้ที่พึ่ง อายุระหว่าง 18-60 ปี ที่ประสบปัญหาเดือดร้อน ไม่มีที่อยู่อาศัยไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง จำนวน 11 แห่ง ทั่วประเทศ โดยรับอุปการะคนไร้ที่พึ่ง 3 ประเภท คือ คนเร่ร่อน ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง คนไร้ที่พึ่งที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม และคนขอทาน ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำส่ง เนื่องจากกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484 โดยจัดบริการด้านปัจจัย 4 สังคมสงเคราะห์ นันทนาการ กิจกรรมบำบัด การอบรมด้านศีลธรรม ฌาปนกิจสงเคราะห์ และฝึกอาชีพ เป็นต้น สำหรับการฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์ เป็นการฝึกระเบียบวินัยสร้างทักษะการทำงานให้ผู้รับฯ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ดังนี้

- การจัดหางานให้ผู้รับการสงเคราะห์ทำภายนอก
- การรับงานภายนอกให้ผู้รับการสงเคราะห์ทำภายในสงเคราะห์เป็นการฝึกงานอาชีพบำบัด ช่วยให้ผู้รับการสงเคราะห์ผลิตเพลิน มีเพื่อน ใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์และมีรายได้ของตนเอง เช่น แกะไขเสื้อผ้า เป็นต้น

2. การดำเนินการกับคนเร่ร่อน โดยจัดส่งนักสังคมสงเคราะห์ออกเยี่ยมเยียน สอบข้อเท็จจริงบุคคลเร่ร่อนจรจัด ตามแหล่งสาธารณะต่าง ๆ เพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยจัดให้มีบริการ ได้แก่ ให้คำแนะนำปรึกษาแหล่งบริการของรัฐช่วยเหลือในรูปเงินช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ HIV ส่งเสริมการฝึกอาชีพเพื่อให้มีความรู้ทักษะ สามารถออกมาประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และรับเข้าสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง กรณีที่คนเร่ร่อนนั้นไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพ นอกจากนี้ยังมีบริการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ส่งกลับภูมิลำเนา จัดที่พักคนเดินทางในเขต

กรุงเทพฯ ประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับความช่วยเหลือ เช่น โรงพยาบาล จัดหางาน เป็นต้น

3. การสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและครอบครัว เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน เฉพาะหน้า และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานโดยให้การ สงเคราะห์ครอบครัวไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาท

4. การสงเคราะห์คนไทยตกทุกข์ได้ยากในประเทศส่งกลับภูมิลำเนาเดิมเพื่อ ประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่ไม่ได้อยู่ภูมิลำเนาของตนสามารถเดินทาง กลับไปยังภูมิลำเนาของตน เพื่อใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวตามปกติสุข โดยการช่วยเหลือ เป็นค่าพาหนะและค่าอาหารว่าง

5. การจัดบริการด้านที่พักอาศัยชั่วคราว โดยดำเนินงานโครงการบ้านพักฉุกเฉิน เพื่อที่อยู่อาศัยคนจนเมือง ในลักษณะการช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ไร้ที่อยู่อาศัยอันเนื่อง ด้วยสาเหตุจากอภคภัย สาธารณภัย ศาลมีคำพิพากษาให้ขับไล่ ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลัก แหล่ง โดยการสร้างบ้านพักฉุกเฉินไว้รองรับประชาชนกลุ่มดังกล่าวรวม 4 แห่ง นอกจากนี้ ได้จัดบริการในรูปแบบที่พักสำหรับผู้เดินทาง เพื่อให้บริการที่พักอาศัยชั่วคราวแก่ผู้มีรายได้น้อย ผู้ป่วยที่รอเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล ผู้ตกทุกข์ได้ยากที่เดินทางมาจากภูมิภาคหรือ ผู้ที่หน่วยงานราชการอื่นส่งมาขอพักอาศัยชั่วคราว โดยไม่เสียค่าบริการ รวมถึงให้บริการ ที่พักแก่คณะนักเรียน นักศึกษา คณะบุคคลที่เดินทางมาจากภูมิภาค เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม หรือทัศนศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยคิดค่าบริการในราคาถูก

6. การให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย กรณีหลังภัยสงบ และผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งใน และนอกประเทศ โดยให้การช่วยเหลือและฟื้นฟู ดังนี้ สงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน ที่ประสบภัยเป็นเงิน หรือสิ่งของ สงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยที่ประสบภัย โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มประกอบอาชีพสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้โดยให้ การฝึกอาชีพแก่สตรีที่ประสบภัย หรือสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพ ส่งกลับภูมิลำเนา สำหรับผู้ตกทุกข์ได้ยากทั้งในและต่างประเทศ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2568)

ในวันที่ 27 ธันวาคม 2557 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง โดย การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในที่นี้หมายความว่า เป็นการจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษา และอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งได้มีงานทำ มีที่พักอาศัยและป้องกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อ คนไร้ที่พึ่ง ในพรบ.นี้ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยมีประธาน กรรมการ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปลัดกระทรวงพม. เป็นรองประธานกรรมการ และมีกรรมการอันประกอบด้วย ปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวง ยุติธรรม ปลัดกระทรวง แรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก 11 คน และให้อธิบดีกรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการเป็นกรรมการและ เลขาธิการ นอกจากนี้คณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ตามที่มาตรา 9 ไม่ว่าจะเป็นการ เสนอ นโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครอง คนไร้บ้าน การกำหนดหลักเกณฑ์คุ้มครองคนไร้บ้าน กำหนดมาตรการ เกี่ยวกับการปฏิบัติ ในสถานคุ้มครองคนไร้บ้านและเงื่อนไขในการสนับสนุนการดำเนินการ การช่วยเหลือ หน่วยงานต่าง ๆ อย่างไรก็ตามกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ในการดำเนินการ จัดตั้งสถานคุ้มครองสำหรับคนไร้ที่พึ่งและเสนอต่อคณะกรรมการ รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ในการให้การคุ้มครอง โดยมอบหมายให้กรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการรับผิดชอบในการดำเนินการของสถาน คุ้มครองคนไร้บ้าน โดยมีอำนาจคุ้มครอง คนไร้บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการสำรวจและติดตามสภาพปัญหา การส่งตัวคนไร้บ้านมายังสถาน คุ้มครองเพื่อให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ การจัดให้มีที่อยู่อาศัยการมีสุขภาวะและ สุขลักษณะที่ดี มีเครื่องนุ่งห่ม มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต การฝึกอาชีพและ หาอาชีพให้แก่คนไร้บ้าน อีกทั้งยังมีการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การ ช่วยเหลือคน ไร้บ้านและให้การสนับสนุนและในส่วน of สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจัดให้มี ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อดำเนินการในการให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งรวมทั้งทำหน้าที่เป็น เครือข่ายให้แก่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่ หรือสถานคุ้มครองอื่น ๆ โดยศูนย์ คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีอำนาจหน้าที่ได้แก่ การให้การคุ้มครองคนไร้บ้าน การติดตามและ สำรวจสภาพปัญหาของคนไร้บ้าน สำรวจข้อมูลคนไร้บ้านที่ต้องการความช่วยเหลือ และ รับการส่งตัวมายังสถานคุ้มครอง และการประสานงานต่าง ๆ เพื่อส่งคนไร้บ้านมายังสถาน คุ้มครอง

มาตรการอื่น ๆ ของภาครัฐ ภาครัฐไทยได้มีความพยายามในการให้ความสำคัญแก่ การแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านอีก เช่น 1. พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพ.ศ. 2557 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพ.ศ. 2557 โดยกระทรวงพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้เสนอร่างในการให้การคุ้มครองคนไร้ที่ พึ่ง โดย ความหมายของคนไร้ที่พึ่งในพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและ ไม่มีรายได้เพียงพอในการยังชีพรวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะลำบากที่ไม่อาจพึ่งพาผู้อื่นได้ ซึ่งคนไร้ที่พึ่ง ในที่นี้ก็คือ คนไร้บ้าน นั่นเอง อีกทั้งการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในความหมายของ พระราชบัญญัตินี้หมายถึง การจัดสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพการส่งเสริมและสนับสนุน

การสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำและมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

พระราชบัญญัตินี้ได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษา ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีไม่เกิน 11 คน โดยคณะกรรมการ เหล่านี้จะทำหน้าที่ในการออกนโยบาย กำหนดมาตรการ การจัดหาสวัสดิการให้แก่คนไร้บ้าน การกำหนดมาตรการสำหรับสถานคุ้มครองคนไร้บ้าน กำหนดหลักเกณฑ์และให้การคุ้มครองคนไร้บ้าน ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนไร้บ้าน และให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำหน้าที่ในการจัดตั้งสถานคุ้มครองคน ไร้บ้านและให้การสนับสนุนองค์การต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ดูแลคนไร้บ้านในการสนับสนุนการจัดตั้งสถาน คุ้มครองคนไร้บ้าน และให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับสถาน คุ้มครองคนไร้บ้าน โดยสถานคุ้มครองคนไร้บ้าน มีหน้าที่ที่จะต้องสำรวจและติดตามสภาพปัญหาคนไร้บ้าน ต้องจัดให้มีที่พักอาศัยและปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับคนไร้บ้านให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ และคำปรึกษาแก่คนไร้บ้าน ด้านกฎหมายหรือด้านอื่น ๆ เพื่อช่วยให้คนไร้บ้านสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องมีการจัดฝึกอบรมอาชีพและหาอาชีพให้แก่คนไร้บ้าน

และในปี พ.ศ. 2563 ได้สำรวจตัวเลขคนไร้บ้านทั่วประเทศไทย โดยพบว่า มีจำนวนมากกว่าที่สำรวจในครั้งแรกกว่าร้อยละ 80 อย่างไรก็ตาม การออกนโยบายที่ผ่านมาของรัฐบาลแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาคนไร้บ้านของประเทศไทยนั้น ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยสะท้อนให้เห็นจากตัวเลขของคนไร้บ้านที่ไม่ได้ลดลง อีกทั้งยังเปิดเผยให้เห็นถึงจำนวนคนไร้บ้านที่ตกสำรวจในรอบหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้มีการคาดการณ์ถึง ตัวเลขของคนไร้บ้านหน้าใหม่ที่จะเพิ่มสูงขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและอัตราการตกงานที่สูงขึ้นและจากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 139 คน ของจากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพบว่าคนไร้บ้านส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีงานทำและ ต้องการความมั่นคง โดยต้องการการจ้างงานมากกว่าเงินเบี้ยวาระยะสั้นของรัฐบาลและให้ ความสำคัญเรื่องปากท้องตนเองมากกว่าสิ่งอื่น และจากการสำรวจและสัมภาษณ์คนไร้บ้านทั่วไปก็ แสดงให้เห็นว่า คนไร้บ้านต้องการที่จะมีงานทำเพื่อสร้างความ

มันคงให้แก่ชีวิตตนเอง จากการศึกษา ข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่ปรากฏว่า ภาครัฐมีช่องทางในการเข้าถึงอาชีพของคนไร้บ้านโดยเฉพาะเพียงแต่มีการระบุในเรื่องการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้เป็นหลักเท่านั้น และมีการร่วมมือกับบางหน่วยงานในการจัดหางานให้แก่คนไร้บ้าน และหน่วยงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาช่วยเหลือด้านอาชีพของคนไร้บ้านมักจะเป็นหน่วยงานเอกชนหรือมูลนิธิ

สรุป

กรุงเทพฯ เมืองที่เจริญที่สุด แต่มีคนไร้บ้านมากที่สุดในประเทศเรื่องคนไร้บ้านไม่ใช่แค่เรื่องบ้านแต่เป็นทั้งเรื่องงานและเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ ที่ต้องดูแลทั้งวงจรจะอย่างไรให้ทั้งสังคมเห็นคนไร้บ้านมีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน บางทีเราอาจจะรู้สึกว่าคุณไร้บ้านทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกันเราก็ต้องออกแบบพื้นที่เมืองให้คนทุกคนเห็นความเท่าเทียมและความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ต้องออกแบบเมืองอย่างไรให้ดี โดยมาหารือร่วมกันว่าจะแบ่งเขต (Zoning) อย่างไร หรือจะอยู่ร่วมกันในพื้นที่อย่างไร เพราะสุดท้ายเราต้องอยู่ร่วมกันในสังคมให้ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการของทั้งทางภาครัฐและกระบวนการความเข้าใจทางสังคมที่เราจะต้องยกระดับไปด้วยกันหลัก ๆ ของปัญหา คือ โครงสร้างสวัสดิการตั้งแต่เกิด เบี้ยแรกเกิดได้แค่ 600 บาท ถ้าครอบครัวไม่มีรายได้ก็ไม่พอสำหรับค่าเลี้ยงดู รัฐอยากให้มีประชากรเกิดขึ้นแต่โครงสร้างยังไม่รองรับพอถึงวัยเรียนเรียนฟรีจริงไหม อาจจะไม่เสียค่าเทอมแต่มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทำให้เด็กบางคนหลุดออกระบบก็เป็นปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กข้างถนน พอในวัยทำงานถ้าใครไม่เข้าระบบประกันสังคมเป็นลูกจ้างทั่วไป หากรายได้ไม่พอ เกิดอะไรขึ้นมาก็ดูแลตัวเองไม่ได้ สู่วัยชราเบี้ยยังชีพเริ่มที่ 600 บาท ไม่พอ แม้แต่ข้าราชการบำนาญถ้าอยู่โดดเดี่ยวติดเตียง ค่าจ้างพยาบาลก็ไม่พอ การเข้าใจสภาพปัญหาและการมองปัญหาคนไร้บ้านว่าเป็นปัญหาร่วมของคนในสังคมที่บางกลุ่มมีความเสี่ยงที่จะเข้าสู่ภาวะเปราะบางและภาวะไร้บ้านได้ ปัจจุบันคนไทยยังมีภาพมายาคติผิด ๆ เกี่ยวกับคนไร้บ้าน ยังคงนิยมมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะเป็นคนขี้เกียจทำงาน มีปัญหาสุขภาพจิตและอันตราย ซึ่งข้อมูลที่แท้จริงแล้วพบว่า ภาพจำเหล่านี้ต่างเป็นข้อมูลที่ผิดทั้งสิ้น ถ้าเรามองว่าคนไร้บ้านมีหลายรูปแบบเราก็มองได้ว่า คนเหล่านี้ก็มีสภาพที่คล้ายคลึงกับเรา เราอาจแถมมีต้นทุนที่ดีกว่าจะช่วยให้สังคมเข้าอกเข้าใจปัญหานี้ได้มากขึ้น และนำไปสู่การสร้างมาตรการสวัสดิการหรือนโยบายที่จะยกระดับให้ความเหลื่อมล้ำลดลง และป้องกันไม่ให้เกิดคนตกไปอยู่จุดต่ำสุดในสังคมได้ ซึ่งประเทศไทยเรามีพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2567 แต่จะอย่างไรจึงจะช่วยพัฒนาชีวิตคนไร้ที่พึ่งในระยะยาวต่อไปได้ เพื่อเป็นการช่วยมนุษย์ที่อยู่ในโลกด้วยกันให้มีคุณภาพที่ดีสังคมน่าอยู่ได้

เอกสารอ้างอิง

- ไทย พีบีเอส. (2565). คนไร้บ้าน : ชีวิตดี ๆ ในที่สาธารณะ. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/read/community-homeless-health>
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2568). คนไร้ที่พึ่ง. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2568, จาก <https://dsdw.go.th/Service/1>
- นภัสสร วัฒนศิริ. (2564). การศึกษาประสิทธิผลของนโยบายการคุ้มครองคนไร้บ้าน ในการสนับสนุนให้คนไร้บ้านมีงานทำ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี สิริมงคล และคณะ. (2554). รายงานสถานการณ์ผู้ด้อยโอกาส ประจำปี 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- CHEEWID. (n.d.). *The problem of homelessness is a social problem in Thailand that has not yet been resolved*. Retrieved January 20, 2025, from <https://shorturl.asia/uJ9NP>